

Литература

- 1 Лекарственные растения Казахстана и их использование. - Алматы: Ғылым, 1996. - 344 с.; Атлас ареалов и ресурсов лекарственных растений Казахстана. - Алматы: Ғылым, 1994. - С. 41.
- 2 Государственная фармакопея Республики Казахстан. - Алматы: Издательский дом «Жибек жолы», 2009. - Т. 2. - 805 с.; 2014. - Т. 3. - 872 с.
- 3 В.И., Чернов Н.Е, Хохлова Л.Н., Богуславская Л.И. и др. Промышленная технология лекарств. - Харьков: НФАУ МТК - Книга, 2002. - Т. 1. - 560; Т. 2. - 716 с.
- 4 Иванова Л.А. и др. Технология лекарственных форм. - М.: Медицина, 1991. - Т. 1. - 496 с.; Т. 2. - 544 с.
- 5 Heim K.E., Tagliaferro A.R., Bobilya D.J. Flavonoid antioxidants: chemistry, metabolism and structure-activity relationships // J. Nutr. Biochem. - 2002. - Vol. 13. - P. 572-584.
- 6 Zhusupova G.E., Abilkaeva S.A. Dimeric prodelphinidins from *Limonium gmelinii* roots. III // Chemistry of Natural Compounds. - 2006. - № 2. - С.134-138.

МҰҒАЛІМ МӘДЕНИЕТІНІҢ КӘСІБИ-ПЕДАГОГИКАЛЫҚ КОМПОНЕНТІ

Заркенова Ж.Т., ст. преподаватель; Заркенова Л.С., ст. преподаватель;
Ильясова Б.И., доцент; Кулов А.Б., доцент
Академик Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті,
Қарағанды қ., Қазақстан Республикасы,

Кәсіби-педагогикалық мәдениеттің шынайылығын анықтамас бұрын «кәсіби мәдениет» және «педагогикалық мәдениет» секілді түсініктерді қалыптастыруымыз қажет. Кәсіби мәдениеттің бөлінуі анықталған кәсіби топ адамдарының құрамының кейбір мамандық түрлерінің жалпылауын тудыратын еңбек бөлінісінің нәтижесі болып табылады.

Мұғалімнің педагогикалық мәдениеті мен іс-әрекет ерекшеліктерін талдауға байланысты мәселелер С.И. Архангельскийдің, А.В. Барабаншиковтың, Е.В. Бондаревскойдың, З.Ф. Есареваның, Н.В. Кузьминаның, Н.Н.Тарасевичтің, Г.И. Хозяиновтың және т.б. еңбектерінде қарастырылған. Мұғалімнің кәсіби-педагогикалық мәдениеті қоғамдық құбылыстың педагогикалық мәдениетінің бөлігі ретінде көрінеді.

Кәсіби-педагогикалық мәдениет ұғымын түсіну үшін жалпы және кәсіби мәдениеттің байланысын, оның спецификалық ерекшеліктерін көрсететін келесі жағдайларды ескеру қажет:

- кәсіби-педагогикалық мәдениет – бұл тіршілік етудің түрлі деңгейлерінде көрінетін педагогикалық шындықтың бірегей мінездемесі;

- кәсіби-педагогикалық мәдениет – бұл өз бойына қоршаған ортамен таңдай отырып қатынасқа енетін және бүтіндей интегративтік құрылымға ие жеке ұйымы бар құрылымдық-функционалдық компоненттер тізбегеін жинақтаған жүйелі білім.

- кәсіби-педагогикалық мәдениет талдауының бірлігі ретінде шығармашылық табиғаты жағынан педагогикалық іскерлігі алынады;

- мұғалімнің кәсіби-педагогикалық мәдениеті қалыптасуы мен іске асуының ерекшеліктері тұлғаның әлеуметтік-педагогикалық тәжірибесінің қалыптасқан психофизиологиялық және жас ерекшелік мінез-құлқына, жеке-шығармашылығына орай шарттастырылады [1].

Аталмыш әдіснамалық негіздеулердің есепке алынуы аксиологиялық, технологиялық және тұлғалық-шығармашылық құрамдас компоненттері бар кәсіби-педагогикалық мәдениет моделін негіздеуге мүмкіндік береді.

Кәсіби-педагогикалық мәдениеттің аксиологиялық компоненті білім берудің қазіргі заманғы педагогикалық процесіне тұтастай енген және адамзатпен жасалған педагогикалық құндылықтар жиынтығынан құрылған. Педагогикалық үдерісінің барысында мұғалімдер ойлау мен тұжырымдарды педагогикалық іскерліктің адамгершілік технологиясын құратын білік пен білік-дағдыларды игереді және оны шынайы өмірде қосымша кездесу деңгейіне байланысты бағалайды. Қоғам және жеке жеке педагогикалық жүйе үшін жоғары мәнге ие білімдер, ойлар, тұжырымдар педагогикалық құндылықтар ретінде қарастырылады.

Педагог, педагогикалық іскерлікті игереді және дамытады, соның нәтижесінде өз ісінің шебері болып қалыптасады. Педагогикалық ойдың тарихы – бұл үнемі бағалау, ойлану, құндылықтар орнату, жаңа жағдайлардағы педагогикалық технологиялар мен танымал ой-пікірлерді тасымалдау үдерісі.

Кәсіби-педагогикалық мәдениеттің технологиялық компоненті мұғалімнің педагогикалық іскерлігінің әдіс-тәсілдерін жинақтайды. Педагогикалық мәдениеттің құндылықтары мен байлықтары іскерлік пен мәдениеттің үздіксіз байланысын көрсететін іскерлік негізінде қалыптасып құрылады.

Педагогикалық іскерліктің адамгершілік бағыттылығы тұлғаның сан түрлі рухани құндылықтары механизмін зерттеуге мүмкіндік береді. Тұтас білім беру үдерісінің негізі жинақталған жеке тәжірибе алмасуда, мәлімет алуда, қарым-қатынаста өз қажеттіліктерін қанағаттандыруда жатыр.

Педагогикалық іскерлік жалпы табиғи жағынан технологиялы. Соған байланысты педагогикалық міндеттерді шешуді қарастыру рұқсат беретін педагогикалық іскерліктің шапшаң орындалатын талдауы талап етіледі. Олардың қатарына біз аналитико-рефлексивті, құрылымды-прогностикалық, ұйымдастырушылық-іскерлікті, бағалау-мәліметтілік, түзете-бағыттаушылық міндеттерді, әдіс-тәсілдерді және мұғалімнің кәсіби-педагогикалық технологиясын жатқызамыз. Педагогикалық технология педагогикалық мәдениет мәнін түсінуге көмектеседі, тарихи өзгерген әдіс-тәсілдерді ашады, қоғамда орын алған қатынастарға байланысты іскерліктің бағыттылығын түсіндіреді. Дәл осы жайда педагогикалық мәдениет іске асуының түзетілу қызметін орындайды.

Кәсіби-педагогикалық мәдениеттің шығармашылық компоненті оның шығармашылық акт ретінде іске асуы мен меңгеру механизмін ашады. Өңделген педагогикалық құндылықтардың мұғаліммен игеру процесі жеке шығармашылық деңгейде іске асады. Педагогикалық мәдениеттің құндылықтарын игере отырып, мұғалім жеке ерекшелігімен, сонымен қоса педагогикалық іскерлік ерекшелігімен оларды өзгертуге, түсіндіруге қабілетті. Дәл осы педагогикалық педагогикалық іскерлікте тұлғаның шығармашылығының өздігінен іске асуының қайшылықтары, қоғаммен жинақталған педагогикалық тәжірибе мен оның жеке шығармашылық иеленуі мен дамуының арасындағы қайшылықтары, тұлғаның қабілеттері мен күштерінің даму деңгейі мен өздігінен жасырыну, аталмыш дамудың іске асуының және т.б. арасындағы қайшылықтары табылып, шешіледі. Осылайша, педагогикалық шығармашылық – адамның бірегей ерекшелігі педагогикалық мәдениет болып табылатын өмір сүру түрі. Педагогикалық шығармашылық мұғалімнен адекватты қажеттіліктерді, ерекше қабілеттерді, жеке еркіндікті, дербестікті және жауапкершілікті талап етеді. Педагогикалық құндылықтарда тұлға өзінің жеке күштерін заттандырады және адамгершілік, эстетикалық, құқықтық басқа да қатынастарды иелену процесін қоғамдандырады, яғни тұлға басқаларға әсер ете отырып, өзін шыңдайды, өзінің жеке дамуын іскерлік деңгейінде іске асыра отырып анықтайды. Кәсіби-педагогикалық мәдениет педагогикалық іскерлік пен педагогикалық қарым-қатынасқа байланысты тұлғаның қабілеттерін, құндылықтық бағыттарын, қажеттіліктерінің, қызығушылықтарының дамуын қамтамасыз ете отырып және аша отырып, педагогикалық қарым-қатынас пен мұғалім іскерлігінің сан алуандығының жалпы ерекшелігі ретінде қалыптасып шығады. Кәсіби-педагогикалық мәдениет – бұл «педагогикалық іскерлік мәдениеті», «педагогикалық қарым-қатынас мәдениеті» және «мұғалім тұлғасының мәдениеті» түсініктерінде нақтыланатын абстракцияның өте жоғары деңгейінің түсінігі.

Кәсіби-педагогикалық мәдениеттің аксиологиялық компоненті.

Педагогикалық құндылықтар қоғамның, білім берудің, жалпы білім беретін оқу орындарының даму барысында тарихи қалыптасатын және педагогикалық ғылымда спецификалық бейнелер мен түсініктер ретінде қоғамдық санада белгіленетіндіктен объективті болып табылады. Педагогикалық іскерліктің іске асуы мен дайындығының барысында мұғалім педагогикалық құндылықтарды субъективтендіре отырып, игереді.

Субъективті қабылдау мен мұғалімнің жалпы адамзаттық мәдени-педагогикалық құндылықтары игеруі оның тұлғасының, кәсіби іскерлігінің бағыттылығымен, кәсіби-педагогикалық сана-сезімімен, жеке педагогикалық жүйесімен анықталады және осылайша адамның ішкі дүниесін көрсетеді. Осы орайда, С.Л. Рубинштейннің бағалы қатынас адамның санасындағы шындықтың бейнеленуінің әдісі болып қалады деген тұжырымы дұрыс болып табылады [2].

Тұлғаның педагогикалық құндылықтарды игеру деңгейі педагогикалық сананың күйіне тәуелді, себебі осы немесе басқа педагогикалық ойдың, педагогикалық құбылыстың жүзеге асуы тұлғамен бағалану арқылы өтеді. Мұғалімнің кәсіби-педагогикалық санасы күрделі регулятивті қызмет атқарады.

Педагогикалық құндылықтар сәйкес іскерліктің нәтижесі мен шарты бола тұра, тіршілік етудің түрлі: жеке-тұлғалық, кәсіби топтық, әлеуметтік-педагогикалық деңгейлерінез бойына жинақтаған.

Әлеуметтік-педагогикалық құндылықтар қоғамдық санада мораль, дін, философия түрінде көрсетіліп, әр түрлі әлеуметтік жүйелерде жұмыс істейтін құндылық мазмұны мен мінезін бейнелейді.

Топтық педагогикалық құндылықтар анықталған білім беру институттарының аясында педагогикалық іскерлікті бағыттайтын және жүйелейтін нормалар, концепциялар (тұжырымдар), ойлар жиынтығын көрсетеді. Аталмыш құндылықтардың жиынтығы жалпылық мәнге ие және қатысты тұрақтылық пен қайталанушылыққа ие танымдық-әрекеттік жүйе ретінде қарастырылады.

Бұл құндылықтар педагогикалық іскерліктің анықталған кәсіби топтарда (мектеп, лицей, гимназия мұғалімдері, колледж, университет (ЖОО оқытушылары) бағыттаушы ретінде орын алады.

Тұлғалық-педагогикалық құндылықтар, мақсат, мотив, идеал, орнатулар бағыттауын құрастыратын басқа да тұлғалық дүниетанымдық мінезін бейнелейтін күрделі әлеуметтік-психологиялық білім беру болып табылады.

Кез келген мұғалімнің санасы әлеуметтік-педагогикалық және кәсіби-топтық құндылықтарды ескере отырып, аксиологиялық қызмет түрін қабылдайтын өзінің жеке тұлғалық құндылықтар жүйесін құрады. Барлық қызметтерді біріктіретін интегративті аксиологиялық қызмет, мұғалім өміріндегі кәсіби-педагогикалық іскерлік мәнінің жеке тұжырымдамасы болып табылады.

Кәсіби-педагогикалық мәдениеттің технологиялық компоненті.

«Педагогикалық мәдениет» және «педагогикалық іскерлік» түсініктері тепе-тең емес, бірақ бір. Педагогикалық мәдениет мұғалімнің тұлғалық мінездемесі бола отырып, кәсіби іскерліктің мақсат, құрал және нәтижелер бірлігінде іске асу әдісі ретінде қалыптасады.

Педагогикалық технологияға байланысты кеңейген қызығушылықты келесі себептермен түсіндіруге болады:

- білім беру мекемелерінің алдында тұрған көптеген міндеттер тек қана теоретикалық зерттеулердің ғана емес, сонымен қатар білім беру процесінің технологиялық қамтамасыз етілу мәселесінің өңделуін болжайды;

- орын алған заңдылықтармен, қағидаларымен, оқыту мен тәрбиелеудің формалары мен әдістері классикалық педагогика, көптеген ғылыми ойлар, әдістемелер, қатынастардың ғылыми неізделуіне әрқашан шапшаң әсер ете бермейді, кешігеді, жиірек педагогикалық іскерліктің жаңа әдіс-тәсілдерінің енгізілуін ұстап тұрады;

- білім беру процесіне ақпараттық технологиялар мен компьютерлік техниканың енгізілуі білім беру мен тәрбиелеудің дәстүрлі әдістерінің өзгеруін талап етті;

- жалпы педагогика өте теориялық, білім беру мен тәрбиелеуден өте тәжірибелі әдістемесі болып қала береді, сол себепті де теория мен тәжірибені байланыстыратын аралық қажет.

Кәсіби-педагогикалық мәдениеттің жеке-шығармашылық компоненті.

Қазіргі заманғы ғылымда көптеген зерттеушілер шығармашылықты мәдениеттің жүйе құрастырушысы, интегративті компоненті ретінде қарастырады. Тұлға, мәдениет және шығармашылық өзара қатынасының мәселесі Н.А. Бердяевтің еңбектерінде көрініс тапқан. Мәдениет адамның шығармашылығымен құралады дегенде Н.А. Бердяев оның бірегей табиғатын: «Шығармашылық от, ал мәдениет оттың суынуы» деп көрген. Шығармашылық акт субъективтілік, ал мәдениет өнімі объективті шындық кеңістігінде орналасқан [3].

Педагогикалық шығармашылық мынадай ерекшеліктер тізбегіне ие. (В.И. Загвязинский, Н.Д. Никандров): ол уақыт пен қоршаған ортада белгіленген шығармашылық процестің кезеңдері (педагогикалық ойлаудың туындауы, өңделуі, іске асуы және т.б.) өзара уақыты бойынша тығыз байланысты, бір кезеңнен келесі кезеңге шапшаң өтуін талап етеді; егер жазушы, суретші, ғалымның іскерлігінің барысында шығармашылық акттың әр кезеңінің арасында кідірістер жиі қажет болса, мұғалімнің кәсіби іскерлігінің барысында олар мүлде болмайды; педагог уақыт бойынша белгілі тақырыпты, оның бөлімдерін үйренуге сағат санымен шектелген.

Педагогикалық шығармашылық кәсіби-педагогикалық мәдениеттің компоненті ретінде өздігінен – өзі туындамайды. Оның дамуы үшін қолайлы мәдени-шығармашылық жағдай, объективті және субъективті шарттар қажет.

Мұғалім педагогикалық мәдениетпен кем дегенде үш жағдайда әрекетке түседі: біріншіден, педагогикалық іскерліктің мәдениетін игергенде, екіншіден, ол анықталған мәдени-педагогикалық ортада педагогикалық құндылықтарды тасымалдаушы ретінде өмір сүреді және әрекет етеді; үшіншіден, педагогикалық шығармашылық субъектісі ретінде кәсіби-педагогикалық мәдениетті қалыптастырады және дамытады.

Педагогикалық мәдениет жалпы құрылымдық бөлімнің сондай-ақ материалдық және рухани формаларында пайда болады. Педагогикалық мәдениеттің материалдық құндылықтарына оқу және тәрбие құралдары жатады. Педагогикалық білімдер, теориялар, концепциялар, адамның жинақталған педагогикалық тәжірибесі мен кәсіби-этикалық нормаларды педагогикалық мәдениеттегі рухани құндылықтарды құрап, өңдейді.

Мұғалімнің жалпы және кәсіби мәдениетінің өзара байланысы: педагогикалық мәдениет жалпы мәдениетте базаланады және де оның іс-әрекет спецификасы болып жалпы адам мәдениетінің бөлігі тарихи-педагогикалық өзара байланыс сферасына жетекшілік ету болып табылады.

Мұғалімнің жалпы мәдениеті өзімен жетілген жиынтығын және тұлғалық мінездемелерінің әлеуметтік маңызды дамуы оның кәсіби іс-әрекетінің жүзеге асуын көрсетеді.

Мұғалімнің базалық мәдениетінің мазмұнын оның қоршаған ортамен қарым-қатынас аспектісі ретінде қарастыруға болады. Егер педагогикалық іс-әрекеттегі субъектінің өмірлік іс-әрекетін оның сыртқы әлеммен әртүрлі өзара байланыстың жиынтығы ретінде қарастырса, онда мынадай маңызды бағыттылықтарын: экологиялық, технологиялық, құқықтық, отбасы қарым-қатынас, коммуникативті, гносеологиялық, экономикалық мәдениеттерге бөлуге болады.

Әдебиеттер:

1. Кузьмина Н. В. Профессионализм личности преподавателя и мастера производственного обучения. М., 2001.
2. Абдуллина О.А. Общепедагогическая подготовка учителя в системе высшего педагогического образования. М.: Просвещение, 2002. 245 с.
3. Мижериков В.А., Ермоленко М.Н. Введение в педагогическую профессию. -М., 2002. -268 с.

ОПЫТ ПРИМЕНЕНИЯ РИСУНОЧНОЙ ДИАГНОСТИКИ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УЧРЕЖДЕНИЯХ ЮГА КЕМЕРОВСКОЙ ОБЛАСТИ ПРИ ИЗУЧЕНИИ ОСОБЕННОСТЕЙ ЭТНОГЕОГРАФИЧЕСКИХ ТЕНДЕНЦИЙ В МОЛОДЁЖНОЙ СРЕДЕ

Иванов Ю. П., к.п.н, доцент кафедры географии, геологии и методики преподавания географии
Кемеровский государственный университет
г. Новокузнецк, Российская Федерация

Географический рисунок обладает огромным образовательным потенциалом. Необходимы специальные эффективные методические разработки по использованию географического рисунка.

Ключевые слова: географический рисунок, рисуночный тест, ментальные карты, образ родного края, процесс обучения географии.

The drawing is one of the most important educational means of school geography. The drawing on geography lessons has a great possibility for individuality evolution. For geographical drawing in modern school are required special investigations, developing of appropriate methodical materials. Insertion in school practice of mental cards has a great importance.

Keywords: geographical education, the pictural test, image of the native land, development of creative activity of pupils, process of training of geography.

Кузбасс – один из наиболее урбанизированных, экономически развитых регионов Сибири. Проблемы его индустриального развития в течение многих десятков лет являлись наиболее значимыми для развития страны. Однако, в условиях экономической модернизации, всё более актуальными становятся проблемы социального развития, в том числе – проблема межэтнических отношений, обострившихся в последние годы повсеместно. Согласно Всероссийской переписи населения 2002 года, в Кемеровской области проживает более 140 национальностей и этнических групп, при преобладании русского населения (92%) [1, с. 13]. При этом отмечается возрастание демографического кризиса и неблагоприятный характер миграции, начавшегося с начала 90-х годов, по настоящее время [1]. Характерная для Кузбасса пёстрая этническая картина, которая с каждым годом становится ещё более разнообразной. Поэтому, вопрос о взаимоотношениях между представителями различных этнических групп становится весьма существенным.

Целью нашей работы является изучение особенности существующих у школьников стереотипов о 10 наиболее многочисленных народах Кемеровской области, в особенности – о русских (самой многочисленной этнической группы), а также о шорцах, как представителях коренного населения края. Изучив их, мы посчитали возможной осуществление эффективной региональной образовательной политики с учётом национальной специфики территории.

В своём исследовании мы использовали данные государственной статистики, методы социологического опроса и рисуночной диагностики, успешно зарекомендовавших при проведении географических и методических исследованиях [2, 3, 4]. Обследованию подверглись учащиеся 6-11-х классов Новокузнецка (школ №№ 1, 8 и 56, гимназий №№ 62 и 73), а также школьники 6-8-х классов, проживающие в небольших городах и рабочих посёлках Юга Кемеровской области (обследование